

Preferencje turystów odwiedzających Leśny Kompleks Promocyjny „Lasy Janowskie” – aspekty ekonomiczne

Agnieszka Mandziuk

Abstrakt. Leśny Kompleks Promocyjny „Lasy Janowskie” to obszar leśny, który ze względu na swoją powierzchnię (ponad 31 tys. ha), występujące na jego terenie atrakcje turystyczne oraz bliskie sąsiedztwo obszarów wodnych jest chętnie odwiedzany przez turystów. Szacuje się, że rocznie odwiedzany jest przez ok. 20 tys. osób. Liczne wizyty w LKP należy rozpatrywać w co najmniej dwóch aspektach. Z jednej strony wiążą się z kosztami ponoszonymi przez turystów w celu odbycia wizyty, a z drugiej z korzyściami osiąganymi z tytułu przyjazdu i pobytu na tym obszarze.

Słowa kluczowe: turystyka, koszty, wartość, korzyści

Abstract. Preferences of tourists visiting the „Janowskie Forests” Promotional Forest Complex – economic aspects. „Janowskie Forests” Promotional Forest Complex is attractive for tourists because it occupies a large area, with attractions occurring in this area and close proximity to water areas is still attractive for tourists. Probably every year it is visited by 20 thousand people. Numerous visits to the Janowskie Forests have at least two aspects. On the one hand the costs associated with the arrival and stay, and the other hand the benefits derived by tourists visiting this place.

Keywords: Tourism, costs, value, benefits

Wstęp

Leśny Kompleks Promocyjny (LKP) „Lasy Janowskie” utworzony został w 1994 r. i jest jednym z najstarszych tego typu obiektów leśnych w kraju. Powstał w celu promocji trwale zrównoważonej gospodarki leśnej oraz ochrony zasobów przyrody w lasach. LKP stanowi obszar o powierzchni ponad 31 tys. ha i swoim zasięgiem obejmuje Nadleśnictwo Janów Lubelski. Na jego obszarze znajduje się wiele form ochrony przyrody, które są jednocześnie atrakcjami turystycznymi Lasów Janowskich. Zaliczają się do nich: Park Krajobrazowy Lasy Janowskie, sześć rezerwatów przyrody o łącznej powierzchni ponad 4 tys. ha, obszary Natura 2000, ponad pięćdziesiąt pomników przyrody, 10 użytków ekologicznych, strefy ochronne i ostoje chronionych ptaków (Prognoza oddziaływania na środowisko... 2010). Dodatkową ciekawostką stanowi ekspozycja taboru kolejki leśnej znajdująca się w sąsiedztwie siedziby Nadleśnictwa.

Na wybór miejsca do odpoczynku składa się wiele elementów. Jednym z nich są atrakcje turystyczne, jakie dane miejsce oferuje potencjalnym turystom. Dogodny dojazd oraz moż-

liwość noclegu to także ważne aspekty dotyczące wypoczynku. Nie bez znaczenia pozostają również aspekty ekonomiczne, związane z pobytom w danym miejscu, a więc wydatki na podróż i przebywanie w danym miejscu. Ważną kwestią jest to, co potencjalny turysta otrzymuje z zamian za poniesione koszty, a więc czy dane miejsce jest odpowiednie do rekreacji, czy przyjeżdżające tu osoby są zadowolone i czy osiągają korzyści w związku z przyjazdem w dane miejsce. Wydaje się, że Lasy Janowskie ze względu na liczne atrakcje turystyczne, istniejącą bazę noclegową oraz liczbę osób odwiedzających je co roku, spełniają warunki niezbędne do tego, aby turystyka na ich obszarze rozwijała się, co jest ważne z punktu widzenia oczekiwań turystów w tym względzie. W artykule przedstawiono postrzeganie LKP „Lasy Janowskie” przez turystów, jaki ma on dla nich znaczenie, czy respondenci skłonni są ponosić dodatkowe koszty związane z ochroną tego kompleksu – oprócz wydatków wynikających z podróży i pobytu na tym terenie.

Cel

Badania miały na celu ustalenie, jakie miejsce Lasy Janowskie zajmują w świadomości odwiedzających go turystów. W tym celu określono: motywy, które skłoniły ich do przyjazdu, jak postrzegają korzyści osiągnięte z pobytu w nim, czy poniesione nakłady pieniężne związane z przyjazdem do LKP uznają za ekwiwalentne do poniesionych wydatków oraz jak odnoszą się do problematyki ochrony Lasów Janowskich. Wskazano, jak widzą swój osobisty udział w ich ochronie (np. w wymiarze świadczeń z dochodów osobistych), a także na ile są skłonni sugerować, aby dla jego ochrony rezygnować z finansowania innych celów społecznych.

Metody badawcze

Preferencje turystów odwiedzających Lasy Janowskie w aspekcie ekonomicznym oparte zostały na badaniach ankietowych, przeprowadzonych w 2011 roku na terenie LKP.

W badaniach zastosowano metodę sondażu ankietowego. Badania sondażowe mogą być zastosowane do celów opisowych, wyjaśniających i eksploracyjnych. Są one stosowane głównie w takich projektach badawczych, w których jednostkami analizy są pojedynczy ludzie. Sondáže są też doskonałym narzędziem pomiaru postaw i poglądów w dużej populacji (Babbie 2009).

Do zrealizowania celu badań w pracy zastosowano ankietę, jako technikę badawczą. Ankietę w porównaniu z innymi technikami badawczymi (wywiadem czy obserwacją) charakteryzuje się m. in. większą standaryzacją danych i anonimowością (Pilch i Bauman 2001). Pod pojęciem ankiety należy rozumieć grupę technik standaryzowanych, w których badacz otrzymuje materiały w procesie wzajemnego komunikowania się z innymi osobami, odpowiadającymi pisemnie na jego pytania (Nowak 1977). W pracy wykorzystano najpowszechniej stosowaną techniką badawczą w Polsce, jaką jest ankietę rozdawaną, która charakteryzuje się największą zwracalnością. Zastosowane narzędzie badawcze to kwestionariusz ankietowy. Badania zostały przeprowadzone na grupie 820 osób odwiedzających Lasy Janowskie w okresie od wiosny do jesieni.

Wyniki

Charakterystyka respondentów

Spśród 820 respondentów, którzy brali udział w badaniach ankietowych, 53% stanowili mężczyźni, natomiast 47% – kobiety. Największą grupę (35%) reprezentowały osoby w przedziale wiekowym 26-35 lat. Analizując miejsce zamieszkania ankietowanych można zauważyć, że 196 osób (24%) to mieszkańcy wsi i osoby pochodzące z miast powyżej 500 tys. mieszkańców – 193 pytanych, byli to głównie mieszkańcy Warszawy. Respondenci to osoby ze wszystkich 16 województw, najwięcej respondentów pochodziło - z województwa lubelskiego (43%), co wynika z faktu, że LKP znajduje się na terenie tego województwa, kolejna grupa to mieszkańcy województwa mazowieckiego (23%) i podkarpackiego (14%). Ponad połowa (56%) ankietowanych zadeklarowała wykształcenie wyższe, a 264 osoby posiadają wykształcenie średnie. Ankietowani pytani byli także o sytuację zawodową, i tak: 359 osób to pracownicy umysłowi, 105 respondentów wskazało, że nie ukończyło jeszcze edukacji (studenci i uczniowie), 103 pytane osoby były pracownikami fizycznymi, najmniejszą grupę stanowili bezrobotni – 18 osób. Biorąc pod uwagę sytuację ekonomiczną ankietowanych, najliczniejszą grupą byli respondenci, którzy zadeklarowali wielkość dochodu gospodarstwa domowego w przedziale od 1 tys. zł do 2 tys. zł (23%), w przeliczeniu na osobę kwota ta wyniosła 1471 zł oraz w przedziale od 3 tys. zł do 4 tys. zł (19%), przeciętnie 3265 zł na osobę. Dla wszystkich respondentów wielkość ta kształtowała się na poziomie 1800 zł.

Motywy przyjazdu do LKP

Większość badanych przebywała w Lasach Janowskich od 1 do 3 dni – było to ponad 85% respondentów, a średni czas pobytu (wszystkich wizyt) wyniósł 2,6 dnia. Większość ankietowanych osób stosunkowo rzadko odwiedzała dotąd badany obszar leśny. Nigdy do tej pory nie było w LKP ponad połowy ankietowanych – 467 osób, 32 osoby już raz odwiedziły LKP, zaś 47 osób – dwukrotnie. Pod względem liczebności wyróżnia się grupa respondentów, która odpoczywała w badanym terenie leśnym więcej niż 10 razy i było to 121 osób. Badając ogólną wiedzę respondentów na temat Lasów Janowskich można zauważyć, że ponad połowa miała z nich świadomość, że istnieje tu Leśny Kompleks Promocyjny, 30% badanych wiedziało, że są tu obszary chronione, natomiast 18% nie bardzo zdawała sobie sprawę, co się tutaj znajduje, tak więc wydaje się, że osoby te wybrały to miejsce na odpoczynek przypadkowo.

Analizując motywy przyjazdu do Lasów Janowskich należy stwierdzić, że decydującym czynnikiem była chęć odpoczynku. Największą grupę (249) stanowiły osoby, które uznały, że LKP jest miejscem dobrym jak każde inne do wypoczynku, 96 respondentów zainteresowane było poznaniem Lasów Janowskich i przyjechało, aby spędzić swój wolny czas właśnie w tym kompleksie leśnym. Kolejne 53 osoby znalazło się tu przez przypadek, a 61 respondentów wskazało, że przyjeżdża tu często i jest to ich ulubione miejsce odpoczynku. Tylko dla 14 osób znajomość LKP jest ważna w związku z ich pracą zawodową.

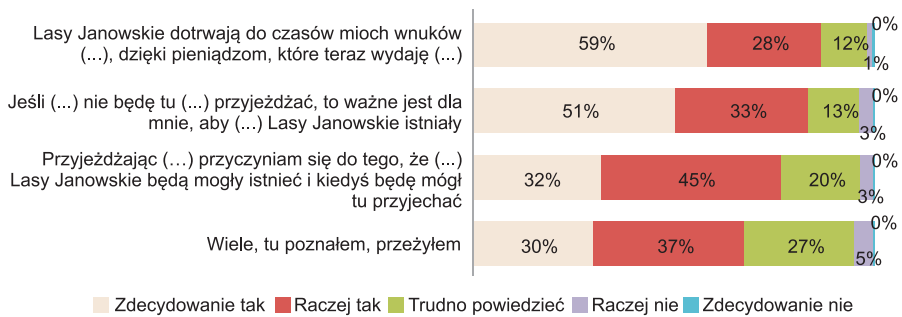
Poziom satysfakcji z przyjazdu do LKP

Przedmiotem badań były materialne, a więc ekonomiczne aspekty osiągniętych satysfakcji z pobytu w LKP oraz korzyści osiągnięte z pobytu w tym miejscu. Analizując wydatki

poniesione na przyjazd do Lasów Janowskich można stwierdzić, że średnio na przyjazd do LKP „Lasów Janowskich” respondenci zapłacili 370 zł. Przyjazd do Lasów Janowskich nie kosztował 14 respondentów, natomiast najczęściej podawaną kwotą związaną z przyjazdem do Lasów Janowskich było 300 zł.

Aby określić ekonomiczne aspekty osiągniętych satysfakcji z pobytu w LKP, poproszono respondentów o wyrażenie opinii związanej z kwestią wydanych w związku z tym pobylem pieniędzy. 41% pytanym wskazało, że są to „bardzo dobrze wydane pieniądze i zyskała więcej niż są one warte”, 35% respondentów uznała, że – „dobrze wydane pieniądze, zyskali tyle ile są warte”. Zdania na ten temat nie potrafiło wyrazić 22% ankietowanych, natomiast tylko 22 osoby (3%) wskazały, że zmarnowały pieniądze przyjeżdżając do Lasów Janowskich.

Pobyt turystów w Lasach Janowskich to okazja do refleksji nad tym, czym one są dla nich oraz z jakich powodów są one dla nich ważne. Dlatego też poproszono respondentów, aby ustosunkowali się do szeregu stwierdzeń, które pozwoliły określić ich przywiązywanie do znaczenia Lasów Janowskich. Szczegółowe wartości udziałów odpowiedzi zawarte są na rycinie 1.

Ryc. 1. Lasy Janowskie w opinii respondentów

Fig. 1. The Janowski Forests according to the respondents

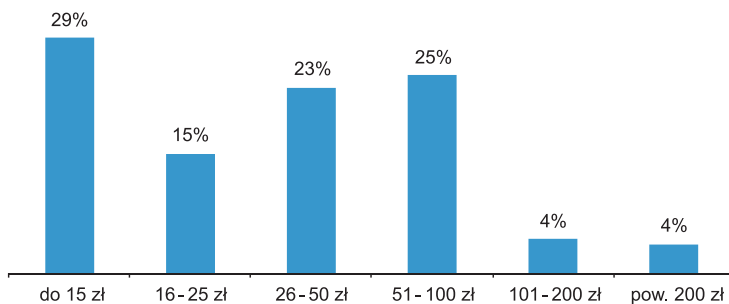
Aktualną satysfakcję z odwiedzania LKP odczuło 51% badanych. Stwierdzili oni, że niezależnie od tego, czy w przyszłości będą odpoczywali w Lasach Janowskich, istotną kwestią jest to, żeby przetrwały. Zachowanie tego kompleksu leśnego dla przyszłych pokoleń jest determinującym powodem troski o niego 87% ankietowanych. Za główny powód ochrony Lasów Janowskich w celu odwiedzania ich w przyszłości opowiedziało się 77% pytanym ze stwierdzeniem „Wiele tu poznałem, przeżyłem” zgadza się 68% badanych. W przypadku wszystkich stwierdzeń odpowiedzi negatywne („raczej nie” i „zdecydowanie nie”) nie przekroczyły 5%.

Proponowane metody finansowania działalności LKP w opinii respondentów

Ofiarność własna

Aby dowiedzieć się, jak ważne w opinii respondentów są Lasy Janowskie, zapytano ich o to, czy byliby skłonni płacić roczne dobrowolne składki, gdyby zaistniała potrzeba ratowania LKP. Okazało się, że 49% respondentów zadeklarowało chęć płacenia składek,

a 51% opowiedziało się przeciwko takiemu rozwiązaniu. Spośród tych, którzy byli przeciwni wpłaceniu składek 176 respondentów uznało, że nie stać ich na płacenie składek ze względu na niskie dochody. Dlatego też, aby wykluczyć czynnik finansowy, przedstawiono im hipotetyczny scenariusz, w którym ich dochody zwiększyłyby się 10-krotnie. Wówczas chęć wpłacania dobrowolnych składek zadeklarowało 63% spośród wszystkich ankietowanych. Przeciętna składka wyniosła 68 zł, z czego najwyższa kwota to 2 tys. zł, a najczęściej wskazywana kwota było 100 zł. Szczegółowy rozkład deklarowanych składek przedstawia rycina 2.

Ryc. 2. Deklarowane przez respondentów wielkości składek na ratowanie Lasów Janowskich
Fig. 2. Declared contributions to the rescue the Janowski Forests

Składkę roczną do 15 zł zadeklarowało 29% respondentów, w kolejnym przedziale zawierającym wielkość deklarowanej składki od 16 zł do 25 zł 15% badanych było chętnych na wpłacanie dobrowolnych kwot, natomiast od 26 zł do 50 zł wskazało 23% osób. W przedziale od 51 zł do 100 zł deklarowało kolejne 127 respondentów, w przedostatnim przedziale liczącym od 101 zł do 200 zł znalazły się 22 osoby.

Aby poznać motywy ofiarności związane z ochroną LKP, stworzono hipotetyczną sytuację, w której respondenci dysponują kwotą 100 zł i mogą ją przekazać tylko na ochronę Lasów Janowskich. Następnie poproszono ich, o rozdzielenie tej kwoty i przeznaczenie na jeden z pięciu celów, dla których według nich należy chronić ten obszar leśny.

Wśród powodów, dla których badani byli skłonni płacić na utrzymanie Lasów Janowskich, na pierwszym miejscu pojawiła się chęć wydawania pieniędzy w celu zachowania ich dla przyszłych pokoleń („Lasy Janowskie są potrzebne nie tylko nam, ale naszym wnukom oraz prawnukom i na to trzeba wydawać pieniądze”). Cecha ta była najwyżej cenioną przez ankietowanych, a przeciętna wartość zadeklarowana na ten cel wyniosła 42 zł. Kolejne stwierdzenie było następujące: „Lubię przebywać i często przebywam w takim kompleksie leśnym jak Lasy Janowskie”, przeciętnie badani wycenili ten walor lasu na 37 zł. Kolejne sformułowanie: „Niezależnie od tego, jak często odwiedzam Lasy Janowskie, cenię sobie fakt, że one istnieją i w każdej chwili mogą do nich pojechać” dla respondentów warte było 33 zł. „Nie sądzę, żebym kiedyś wybrał się do Lasów Janowskich, ale uważam, że jest konieczne jego utrzymywanie, jego brak przeszkadzałby mi” – aspekt ten został wyceniony przeciętnie na 28 zł.

LKP a inne cele społeczne

O ile ponad połowa respondentów (515 osób, tj. 63%) byłaby gotowa w sytuacji zagrożenia dla istnienia LKP wpłacać składki na jego ochronę, to niezbyt wielu wskazywało jakąś dziedzinę życia społecznego, na której należy zaoszczędzić w celu zdobycia pieniędzy na utrzymanie Lasów Janowskich. Szczegółowe odpowiedzi dotyczące tego zagadnienia zawiera rycina 3.

Ryc. 3. Dotowanie LKP „Lasy Janowskie” a inne dziedziny życia społecznego.

Fig. 3. Subsidizing the Promotional Forest Complex „Janowski Forests” and other areas of social life

Na utrzymywanie LKP „Lasy Janowskie” kosztem wydatków na opiekę medyczną i ochronę zdrowia nie godzi się 69% respondentów, walkę z przestępczością – 62% pytanych, a zmniejszając budżet na oświatę dzieci i młodzieży – 73% badanych. Tak więc potrzeba kształcenia jest o wiele ważniejsza dla większości badanych, niż zapewnienie środków finansowych na utrzymanie wskazanego kompleksu leśnego. 33% pytanych zgodziło się, aby Lasy Janowskie otrzymywały dotacje z budżetu państwa, które mogłyby zostać przeznaczone na obronę narodową

Podsumowanie i wnioski

Głównym powodem ochrony badanego kompleksu leśnego jest jego zachowanie dla następnych pokoleń, co w literaturze tematu określa się jako wartość dziedziczną. Należy sądzić, że turyści tym chętniej będą deklarować gotowość do płacenia składek na utrzymanie LKP, im wyższe będą ich dochody. Biorąc pod uwagę koszty i korzyści związane z wycieczkami na terenach leśnych należy zauważyć, że wielkość poniesionych kosztów jest stosunkowo łatwa do określenia i nie ma większych problemów z ich pomiarem, turyści wiedzą jak wy-

sokie (lub niskie) wydatki ponoszą na wypoczynek. Bardziej kłopotliwym jest zagadnienie związane z określeniem poziomu korzyści, które stają się udziałem turystów. Poznanie obu tych aspektów turystyki i rekreacji na obszarach leśnych jest warunkiem pełniejszej ich analizy, nie tylko w aspekcie ekonomicznym. Pozwala także na lepszą organizację wypoczynku w danym miejscu.

Literatura

- Babbie E. 2008. Podstawy badań społecznych. Wydawnictwo PWN. Warszawa.
- Mandziuk A. 2014. Wycena wybranej grupy pozaprodukcyjnych funkcji lasu na przykładzie Leśnego Kompleksu Promocyjnego „Lasy Janowskie”. Praca doktorska wykonana w Katedrze Urządzania Lasu, Geomatyki i Ekonomiki Leśnictwa. Wydział Leśny, Warszawa.
- Nowak S. 1977. Elementy metodologii badań naukowych i wybrane techniki badań. Kwestionariusz – budowa i zastosowanie. CINTiE. Warszawa.
- Pilch T., Bauman T. 2001. Zasady badań pedagogicznych: Strategie ilościowe i jakościowe. Warszawa.
- Prognoza oddziaływania na środowisko projektu planu urządzenia lasu Nadleśnictwa Janów Lubelski na lata 2010-2019. 2010. Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Lublinie. Biuro Urządzania Lasu i Geodezji Leśnej Oddział w Lublinie.

Agnieszka Mandziuk

Katedra Urządzania Lasu,
Geomatyki i Ekonomiki Leśnictwa
Wydział Leśny, SGGW w Warszawie
Agnieszka.Mandziuk@wl.sggw.pl